

ció social ben diversa. Si analitzem el contingut dels números apareguts veurem que sovint apareixen temes relacionats amb la recuperació de la memòria popular, les tradicions o els personatges significats en la vida escalenca.

És significatiu de remarcar que el fet que personatges com Víctor Català, el fotògraf Esquirol i altres siguin avui patrimoni de tots els escalencs és conseqüència del ressò assolit pels propis *Fulls* i per altres activitats connexes (exposicions, simposis) que s'han dut a terme. Paral·lelament, des dels *Fulls* s'ha sabut donar el protagonisme que mereixien la gent del mar, amb una parla i uns costums que anem perdent dia a dia. En aquest sentit, penso que s'han utilitzat molt sàviament les possibilitats que ofereix la denominada història oral, amb uns resultats excel·lents que hom constata en llegir els testimonis vius i populars dels pescadors escalencs.

Molts altres temes han passat per les pàgines dels *Fulls*; a remarcar els dedicats a Empúries, el cinema, els monuments, la guerra civil, i sobretot els «lletereros». En aquest número monogràfic, crec, s'hi resumeix adientment la funció que s'ha assolit des dels *Fulls*: recuperar de l'oblit un costum escalenc centenari i fer-ho a partir del protagonisme dels ciutadans que varen viure'l o en foren els seus principals actors. Val a dir també que la senzillesa de la presentació i disseny dels *Fulls* els fa més assumibles per als sectors més populars, que tendeixen a relacionar els productes de presentació més o menys luxosa amb continguts erudits i allunyats dels seus interessos.

Finalment, és de remarcar que l'èxit dels *Fulls* cal vincular-lo també al fet que els temes que s'han anat tractant han servit paral·lelament com a font de nodriment de l'Arxiu Municipal de l'Escala, veritable dipositiu institucional de la memòria col·lectiva de la vila. La complicitat entre l'Arxiu i els ciutadans ha permès traduir en realitats allò que s'explicitava de manera teòrica –recuperació del fons Esquirol, augment del fons d'història oral– i ha desvetllat en els escalencs l'estima per la pròpia història i, sobretot, una actitud decidida a preservar-la i enfortir-la.

Ramon Alberch

El dinamisme del teixit social

DD.AA., *La nostra vila. Maçanet de la Selva*.
Taller d'història de Maçanet de la Selva
Maçanet de la Selva, 1995. 752 pàg.

Pocs col·lectius de les nostres comarques presenten una trajectòria com la del Taller d'Història de Maçanet de la Selva. Han passat més de deu anys d'ençà la primera exposició de fotografies de masies del terme. Darrera aquella iniciativa, com escriví Joaquim M. Puigvert el 1988, hi havia la consciència d'uns canvis profunds en la vida del poble, el que l'historiador anglès Raphael Samuel ha anomenat sentiment de patriotisme local, lligat a una sensació de por a la pèrdua d'un passat, a la desaparició d'una cultura en el sentit ampli del mot, de retenir allò que se'n va.

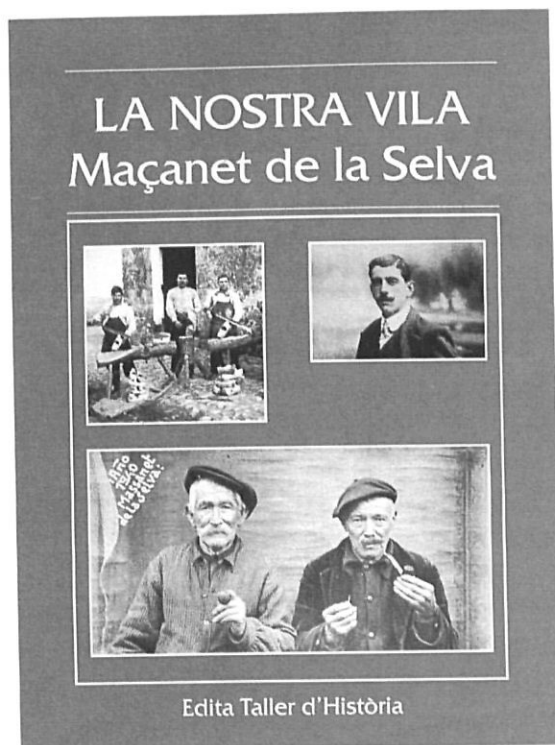
En efecte, els canvis a Maçanet de la Selva havien estat substancials. Els 1.557 habitants del 1960 es passà a 2.479 el 1986, amb la conseqüent arri-

bada de forasters; l'abandonament dels masos i el creixement urbanístic del poble fou espectacular; es passà d'una economia agrícola a una d'industrial; la proximitat de la costa i les millores de les comunicacions (autopista) també el feren participar del turisme, etc.

Si el primer treball que sortí publicat del Taller d'història, *El nostre poble de pagès* (1988), inventariava veïnat per veïnat cada masia, el darrer aparegut i que avui ressenyem, *La nostra vila* (1995), se centra en els canvis en el nucli urbà, i més que no pas en els monuments de pedra, en els monuments de carn i ossos, els homes i dones, els veritables protagonistes de la història. *La nostra vila* se centra en la història contemporània del segle XX, amb referències a la centúria vuitcentista quan la memòria oral ho permet, perquè precisa-

ment la història oral ha estat la primera font d'informació emprada, seguida per la que proporcionen els documents familiars. Per a la història documental de períodes anteriors ja disposàvem del llibre de mossèn Jaume Marquès Casanovas, *Maçanet de la Selva* (1983).

L'esquema del llibre no segueix l'estructura convencional. En els primers capítols se segueix un criteri cronològic i més tard es passa a un altre de temàtic: l'església, les festes, les societats, l'ensenyament, els oficis i les associacions culturals. La redacció és fluida i entenedora, sense notes a peu de pàgina. Al final hi ha una breu bibliografia. Hauria estat interessant haver inclòs una

relació detallada dels informants: noms i cognoms, motiu de la casa, edat, oficis i naturalesa.

Una de les característiques de l'obra és el caràcter col·lectiu d'unes parts del llibre, fet que li dona un valor afegit, i que ens fa plantejar el concepte d'autor, tan arrelat en el nostre món individualista. Com comenta el llorentenc Josep M. Domènec Moner en la introducció, un dels factors clau del Taller ha estat, i és, la il·lusió i la constància en el treball.

L'eix principal que vertebrava el llibre són les imatges: sense el corpus de les més de vuit-centes fotografies el resultat fóra un altre. Són milers els veïns de Maçanet retratats, sigui en grup (col·legis, associacions, festes, clubs esportius) o en la pràctica d'algun ofici; i en un àmbit cronològic ampli: des de les primeres, fa quatre o cinc generacions, fins a l'actualitat. *La nostra vila* esdevé un àlbum de Maçanet, i, per tant, la seva lectura és complementada magníficament per una escena, un rostre, unes eines...

Els primers tres capítols estan dedicats als antecedents: des de la prehistòria fins al món romà. Salvador Barrera Vilanova abasta del paleolític al neolític; M. del Vilar Vilà Bota parla dels fbers, en especial dels resultats de l'excavació de Montbarbat; i, finalment, Josep M. Nolla Brufau i Alons Ramírez García ens ofereixen una visió de la romanització a la Selva, destacant les peces trobades en un abocador de runes procedents de l'Hort d'En Bach, a la vila de Maçanet, descobert per Josep Tello, membre del Taller d'història.

El cos principal del llibre l'enceta Josep Reyner Tarrés, qui ens introdueix d'una forma amena a l'evolució urbanística de la vila, acompanyada en tot moment de plànols. Analitza els impactes que en el seu moment varen tenir la dessecació de l'estany, l'arribada del ferrocarril i la construcció de la carretera. En segon lloc, situa cronològicament els fets que més marcaren la societat de principis de segle, com la mecanització del camp, l'emigració, l'arribada de l'electricitat i el telèfon, la instal·lació de l'aigua corrent, l'establiment d'una línia regular d'autobusos, etc.

Alons Ramírez García ens descriu el creixement demogràfic a partir del

buidatge del padró municipal d'habitants del 1989. Mereix una atenció especial el fenomen immigratori, bàsic per entendre l'augment de la població.

El capítol dedicat a l'església parteix de la mancança de l'arxiu parroquial anterior al 1936. Se centra en les festes i solemnitats litúrgiques. Es recorden la visita de la Mare de Déu de Fàtima (1951), la celebració del pessebre vivent (des del 1975) i la cavalcada de Reis (a partir de 1951), entre d'altres.

L'ensenyament és aprofundit amb abundant documentació que n'ha permès conèixer amb exactitud diferents aspectes, com la construcció de les escoles, la nòmina de mestres, l'absentisme escolar, etc.

Un apartat voluminós és el dedicat a les activitats professionals. No s'ha bastit una història etnogràfica (eines, procés de fabricació) o econòmica, sinó que només es presenten els protagonistes de Maçanet, amb notes biogràfiques quan s'ha cregut necessari. El sector artesanal i industrial és el més abundant. Dins del metall hi ha els ferrers; en la construcció, els paletes i pouaters, dedicats a la fusta, els fusters i carreters; al calçat, els espadenyers, sabaters i esclopeters; a la pell, el baster; i al tèxtil, els teixidors de lli i de llana, els sastres i les modistes, les planxadores; i, en la vimetria, els cistellaires i els cadiraïres. En el sector primari sobresurten els oficis dedicats al món forestal, serradors, peladors de suro, bosquerols, carboners, etc. Finalment, entre els serveis ressenyats hi ha el traginer i, més tard, el transportista, els botiguers, els forners, els barbers i els campaners.

El capítol sobre cultura i esbarjo s'ocupa del teatre, la música, els esports (futbol, bàsquet, excursionisme i hoquei a partir del 1952), i associacions de diversa índole.

Per acabar es dediquen unes pàgines al fotògraf d'origen italià Valentí Fagnoli Iannetta (Barcelona 1885-Girona 1944), casat amb una noia de Maçanet, Rosa Vilaseca Grèbol, el 1912, i del qual s'han recuperat 250 fotografies de la vila, passant casa per casa, en una tasca de recuperació del patrimoni realitzada pel Taller d'història digna de consideració. Fagnoli va treballar per a l'Arxiu Mas de Barcelona, on conserven bona part de la seva

obra, però circumstàncies adverses van provocar la pèrdua dels negatius de plaques de vidre que el fotògraf custodiava durant la guerra civil. Val a recordar que el Taller disposa avui d'una fototeca amb més de tres mil positius, molts dels quals han servit per muntar exposicions, com les següents: «Cases de pagès» (1984), «Fagnoli» (1991), «Grups escolars» (1992), «Esport» (1993) i «Imatges del món rural» (1994). Ben segur que la quantitat i varietat d'aquest fons farà que d'ara en endavant el llibre *La nostra vila* sigui com una mena de catàleg per il·lustrar treballs d'investigació d'editorials, estudiosos o universitats, que hauran d'adreçar-se al Taller.

El Taller d'història de Maçanet de la Selva, amb aquesta obra, s'ha consolidat plenament, obrint noves vies de treball de la història local, un àmbit que fins ara estava reservat als centres d'estudis. El Taller ha possibilitat l'entrada a una base més àmplia i participativa de la societat. Els mitjans econòmics sembla que no han estat obstacle per imprimir les 752 pàgines del llibre, fet lloable en un moment en què tothom s'arrecera a les institucions per a la publicació de les obres.

Avui la figura d'un taller no és estranya al nostre país, però encara són pocs els existents. El ressò que va tenir *El nostre poble de pagès* (1988) va fructificar en diverses publicacions de masos de les comarques gironines: Castelló d'Empúries (1991), Roses (1991), Sils i Vallcanera (1993), i n'hi ha d'altres en premsa o vies d'elaboració.

Si repassem la llista de socis del Taller de Maçanet, que s'adjunta al final, amb 181 membres, veurem que gaudeix de bona salut. La feina feta és molta, però no són menors els projectes. Fins ara s'ha restaurat la capella de Sant Jordi de l'antic castell de Torcafelló, s'ha procedit a la recopilació de fotografies i documents, s'han redactat i editat llibres... El futur és prometedor i des d'aquí els encoratgem. Obres com les que ressenyem, fetes des de la societat i per a la societat són un exemple del dinamisme del teixit social; la seva àmplia acceptació és la mostra de l'assoliment dels seus objectius.

Josep M.T. Grau i Pujol